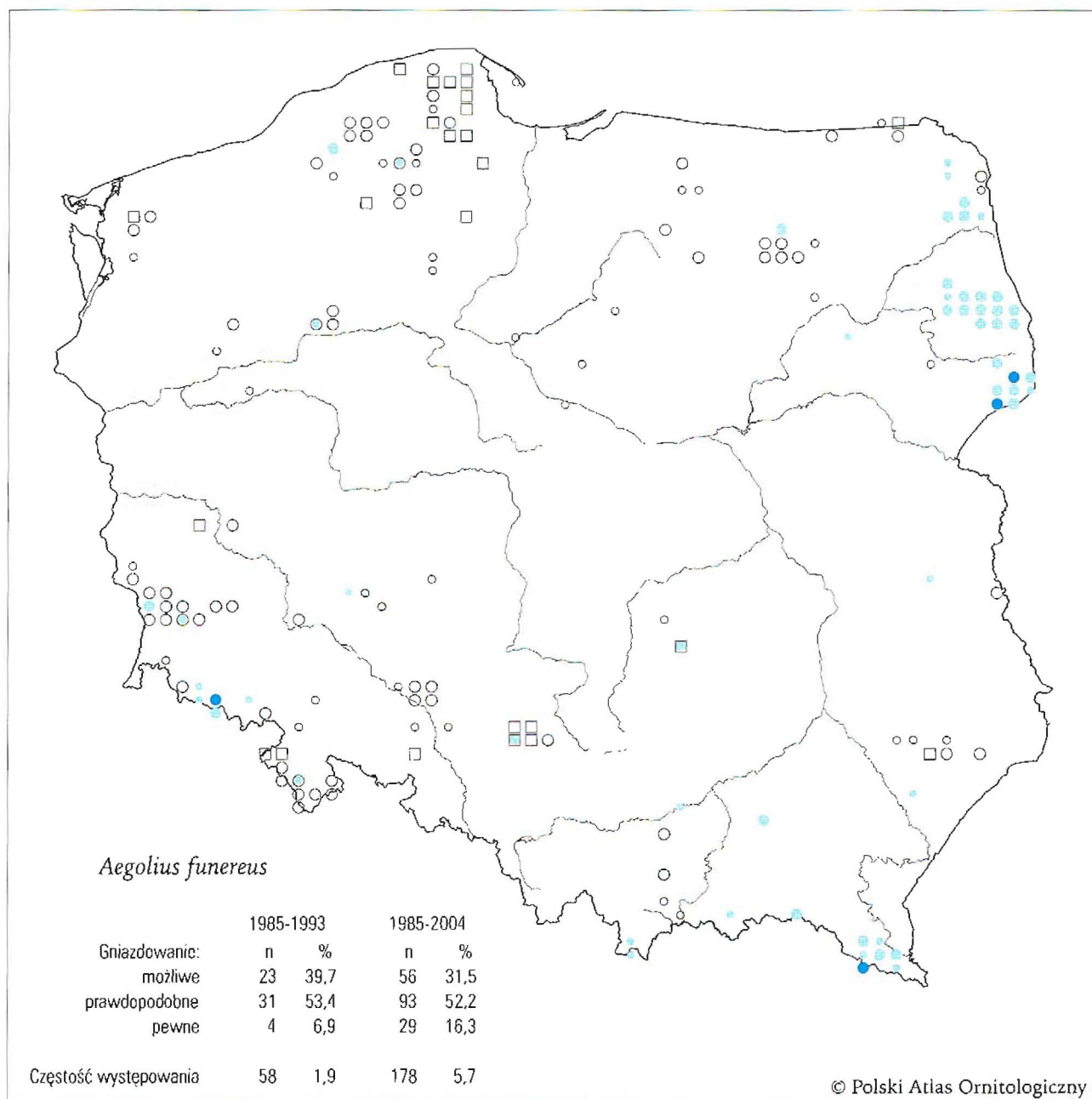
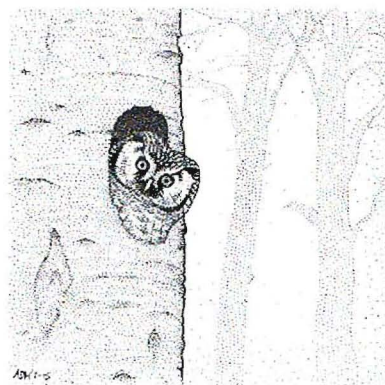

Włochatka

Aegolius funereus

Występująca lokalnie, bardzo nieliczna.

Włochatka jest szeroko rozprzestrzeniona w północnej części Europy od Fennoskandii, poprzez kraje nadbałtyckie i dalej na wschód do Niziny Wschodnioeuropejskiej. Występuje także w górach środkowej i południowej części kontynentu oraz w rozproszeniu na nizinach Europy Środkowej (Hagemeyer i Blair 1997).

W Polsce górską populację włośchatki występuje w borach ze świerkiem i jodłą z domieszką sosny i w świerczynach z bukiem. W części północno-wschodniej kraju sowa ta związana jest zazwyczaj z ponad 120-letnimi borami sosnowo-swierkowymi i sosnowymi (Domaszewicz i in. 1992, A. Ryś – mat. niepubl.). Na Pomorzu Gdańskim preferuje mozaikę borów ze świerkiem, z płatami buczyn (Błaszczuk 1999 msc, Sikora 2004c), a w Borach Dolnośląskich bory sosnowe z naturalnym odnowieniem, rzadziej zaś z domieszką świerka (W. Bena – mat. niepubl.). Najliczniej występuje w rozległych puszczech, chętnie w sąsiedztwie leśnych bagien, łąk, polan, zrębów i dolin rzecznych. Na Pojezierzu Kaszubskim gniazduje również w lasach o powierzchni zaledwie kilkuset ha (A. Sikora – mat. niepubl.).

Areal włośchatki w Polsce jest podzielony. Na południu gatunek zasiedla Sudety od Gór Izerskich przez Karkonosze po pasma górskie Ziemi Kłodzkiej (Mikusek 2004a). Zajmuje niemal całe Karpaty od Tatr przez Beskidy Sądeckie i Niski po Bieszczady. W Karkonoszach i Gorcach słyszano samce do 1300 m n.p.m., czyli po górną granicę lasu (Gramsz 2003, B. Draus, R. Mikusek – mat. niepubl.), w Masywie Śnieżnika do 1150 m (Mikusek 2004a), a w Tatrach do 1300 m (S. Czyż w: Walasz i Mielczarek 1992). Największe populacje nizinne włośchatki koncentrują się w puszczech północno-wschodniej Polski oraz na Pomorzu, w tym najliczniej na Pojezierzu Kaszubskim. Na południu włośchatka najliczniej zasiedla Bory Dolnośląskie oraz Lasy Lublinieckie (Kościelny i Belik 2005), Bory Stobrawskie i Roztocze wraz z Puszczą Solską (Stachyra i in. 2005). Pojedyncze stanowiska włośchatki wykrywane są we wszystkich regionach kraju, w tym coraz powszechniej w środkowej jego części. Obraz występowania gatunku w Polsce jest w znacznym stopniu niepełny, co można tłumaczyć małym nasileniem kontroli nocnych, zwłaszcza na terenach w zasięgu buka w południowej i zachodniej części Pomorza, na Ziemi Lubuskiej i w Wielkopolsce. Również bardzo fragmentarycznie poznane jest jej rozmieszczenie na Mazurach i w Karpatach.

Liczebność krajowej populacji włośchatki oceniono na 1000–2000 terytoriów (Sikora i in. 2001b). Największe skupiska występują w rozległych puszczech: Białowieskiej, Augustowskiej, Knyszyńskiej i Piskiej – po 35–50 par (Domaszewicz 2000, A. Ryś – mat. niepubl.). Znaczna populacja zasiedla Pomorze Gdańskie, oceniono ją na 60–120 terytoriów (A. Sikora, K. Błaszczuk – mat. niepubl.). Na południu kraju w całym paśmie Sudetów wykryto 190–230 stanowisk (Mikusek 2004a), a w Borach Dolnośląskich ok. 200 stanowisk (W. Bena i in. – mat. niepubl.), Lasach Lublinieckich 20–30 par (Kościelny i Belik 2005) i w Borach Stobrawskich kilkanaście par (Tomiałojć i Stawarczyk 2003). Liczebność populacji karpackiej wynosi przynajmniej 200–300 par (Mikusek i Sikora 2004).

Wykazane w ostatnich latach zmiany rozmieszczenia włośchatki w Polsce to zarówno efekt inensyfikacji badań terenowych, jak i rzeczywistej ekspansji gatunku. Średnia liczebność terytoriów włośchatki w Lasach Mirachowskich w latach 2001–2005 była dwukrotnie wyższa niż w latach 1996–2000 (A. Sikora – mat. niepubl.). Rozprzestrzenianie się i wzrost liczebności następuje na znacznym obszarze Europy Środkowej, np. w Niemczech i Czechach (Bauer i Berthold 1996, Möckel 1996, BirdLife International 2004a).

Znaczna część samców włośchatki może być nie sparowana, a jednocześnie nierzadkie są u tej sowy związki bigamiczne, stąd zagęszczenie populacji legowej powinno się podawać jako liczbę terytoriów. Zwykle sowa ta osiąga u nas zagęszczenie w zakresie 1–3 ter./10 km² powierzchni leśnej, np. Górach Stołowych ok. 3 ter./10 km² (Mikusek 1996), a w Pienińskim PN 0,9–1,7 ter./10 km² (Ciach 2005). W Puszczy Białowieskiej w borach naturalnych osiągała zagęszczenie ok. 2 ter./10 km², a w borach zagospodarowanych do 4,5 ter./10 km² (Domaszewicz 1993 msc). Podobny poziom zagęszczenia gatunku wykazano w Puszczy Rominckiej (Osojca 2004) i w Lasach Mirachowskich na Pojezierzu Kaszubskim (Sikora i Cennian 1996, A. Sikora – mat. niepubl.). W niektóre lata w Lasach Mirachowskich włośchatka osiągała zagęszczenie 5–7 ter./10 km² i równie wysokie w pobliskiej Puszczy Darżlubskiej w roku 1999 (Błaszczuk 1999 msc). Liczebność włośchatki silnie fluktuuje, np. w Lasach Mirachowskich w latach 1996–2006 wykazano kilkakrotne wahania liczebności (A. Sikora – mat. niepubl.).

Artur Domaszewicz, Romuald Mikusek, Arkadiusz Sikora